

NIBIO

NORSK INSTITUTT FOR
BIOØKONOMI

FORSKNINGSPROSJEKT PÅ BYGG I NORD-NORGE

Sigrídur Dalmannsdóttir, Hilde Halland, Ievine Sturite

Seminar Tromsø, 15. mars 2016

Tidligere var byggdyrking i N-Norge mye mer utbredt enn den er i dag. Sortene som ble brukt var:

Fløya, Frøya, Dønna...

«Korn på staur» ca 70°N. Sorten Fløya. Holt, Tromsø, 1938

DAGENS SITUASJON

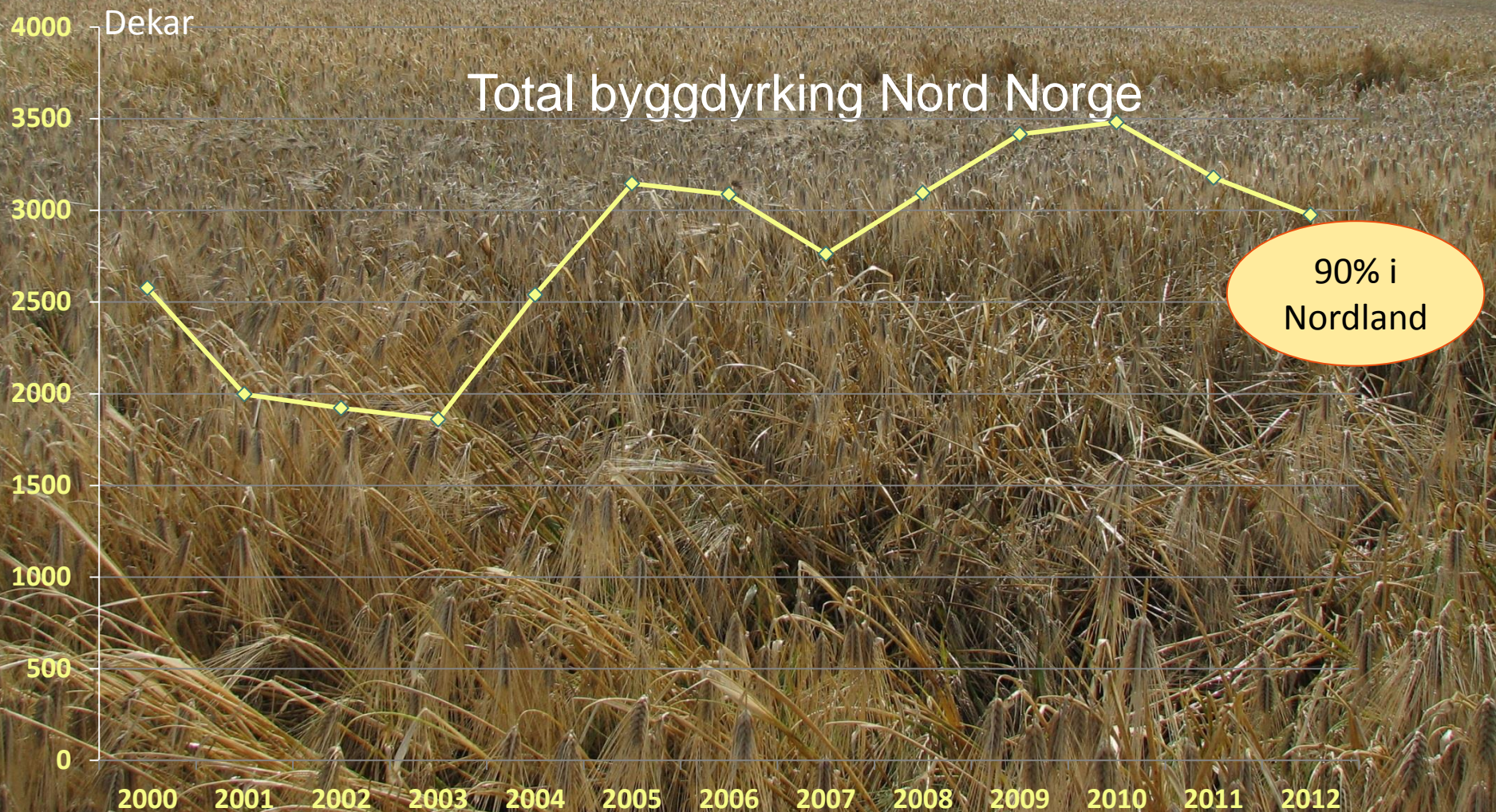

Photo: Knut Alsaker

NYE MULIGHETER - BYGG

- Varmere og forlenget vekstsesong
- Mat- og ølprodusenter ønsker lokale råvarer
- Helseeffekt
- Mat med historie som skaper matopplevelser
-arktisk kvalitet
- Matsikkerhet, kortreist mat
- Lokalt dyrket korn til krossing/kraftfôr

Mat i norden > Hverdagen > Spis mer bygg!

Spis mer bygg!

Hvete har fortrengt bygg fra kostholdet. Det har vi fått lide for. Med en befolkning som i økende grad lider av høyt kolesterol, må vi tenke nøyere over hva vi spiser.

Av Anne Kjersti Uhlen / Foto av brodlogrom.no

PRINT E-POST PDF DELE KOMMENTARER RSS NYHETSBREV

Mye er gjort hvis vi tar bygg tilbake på menyen vårt! Bygg trives godt i vårt nordiske klima, og er den kornarten vi dyrker mest av i Norge. Vi har lange tradisjoner med både dyrking og bruk av bygg til mat, men i dag brukes det aller mest til dyrefôr. Interessen for bruk av bygg i vår kost er imidlertid stigende. Nå finner vi brødbaker som inneholder bygg.

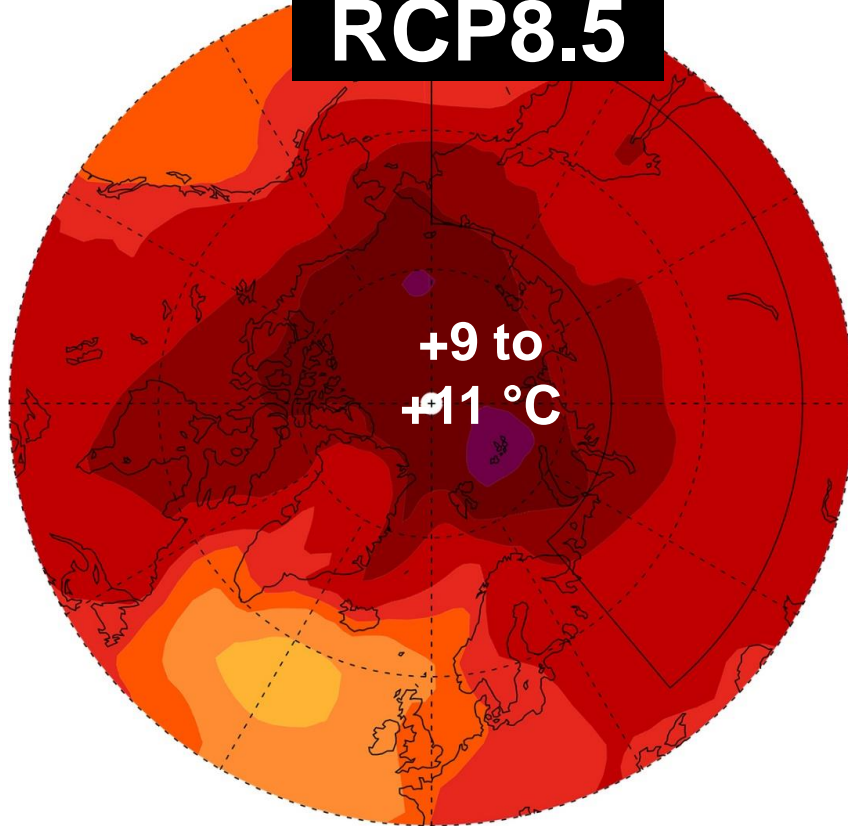
VISSTE DU AT...

Bygg kan brukes til "risotto" ved at du erstatter risen med bygg? Rätten lages på samme måte, er sunnere og like godt! Med tanke på hvor sunt bygg er, er bruk av bygg i kostholdet fortsatt

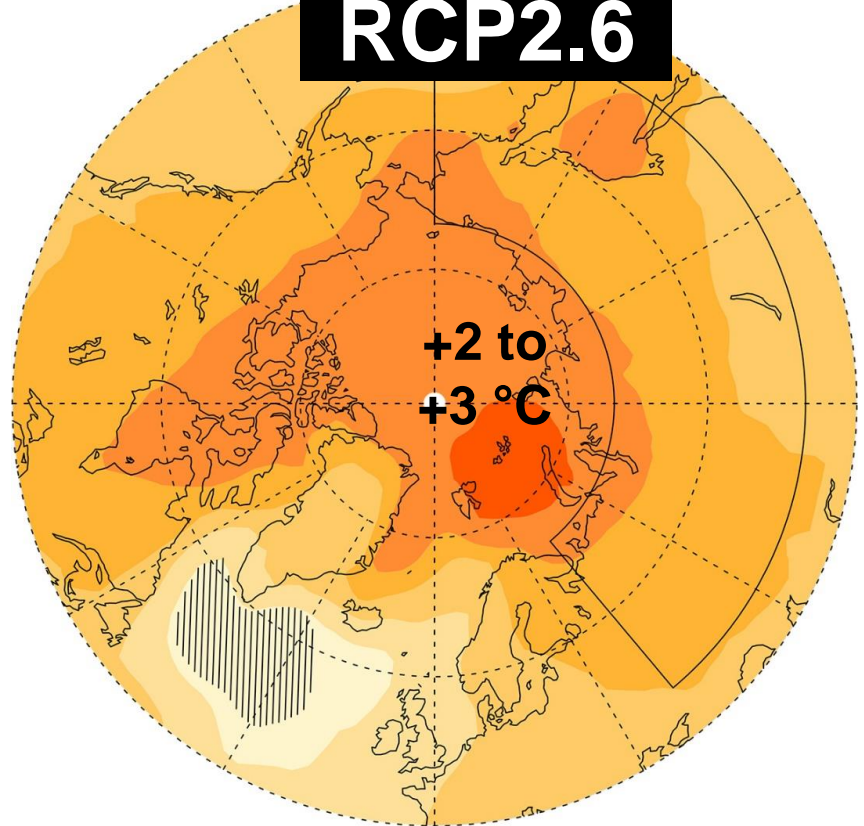
KLIMAPROJEKSJONER

ÅRSMIDDELTEMPERATUR 2081-2100 RELATIV TIL 1986-2005

RCP8.5

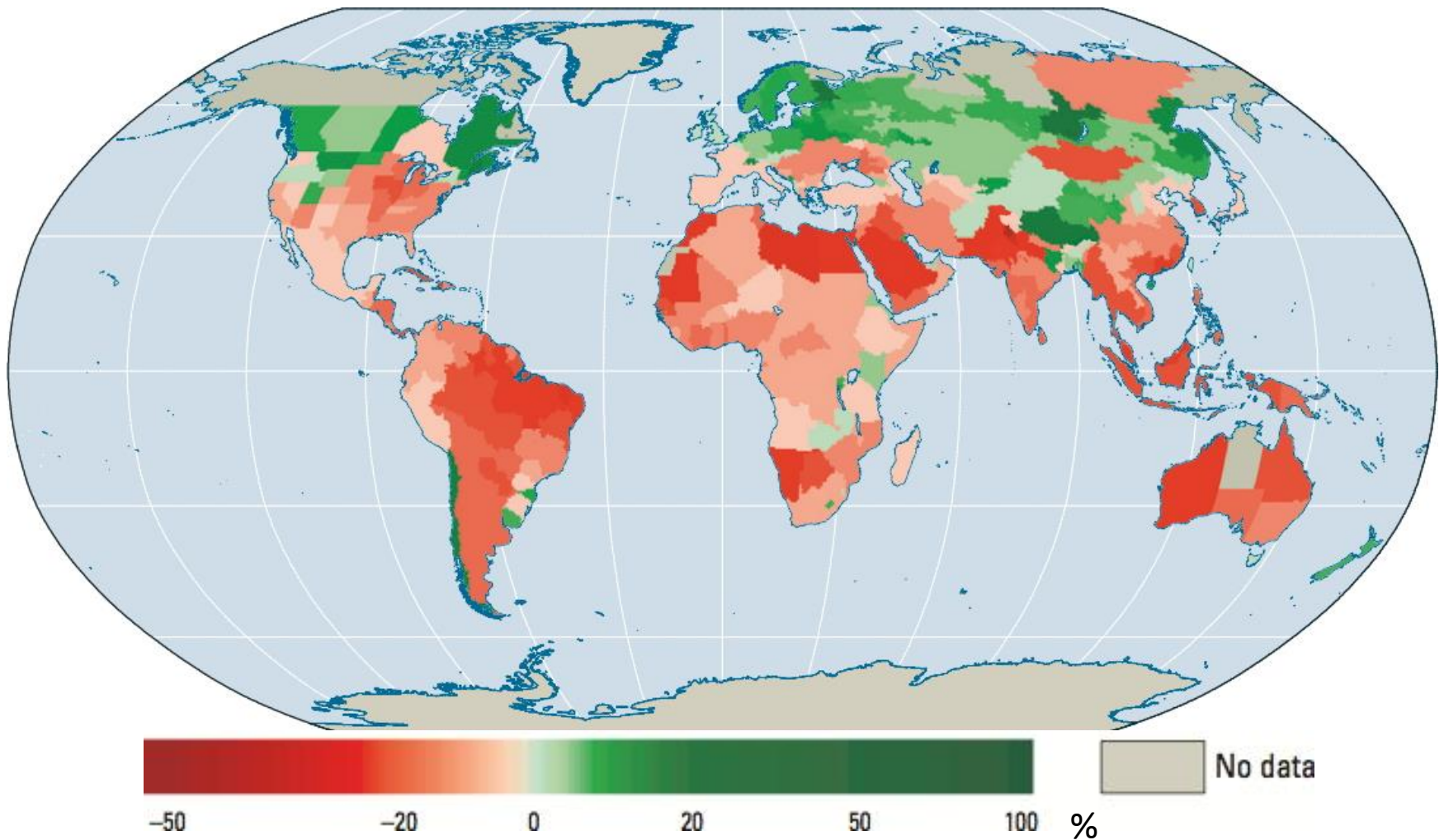
RCP2.6

-2 -1.5 -1 -0.5 0 0.5 1 1.5 2 3 4 5 7 9 11

[Celsius]

Nordområdene er en global ressurs

Mulig matproduksjon i 2050 sammenlignet med 2000

NORA PROSJEKT (2013-2015)

Nord-Atlantisk samarbeid:

- Island
- Færøyene
- Orkenøyene
- Grønland
- New Foundland
- Nord Norge

Mål:

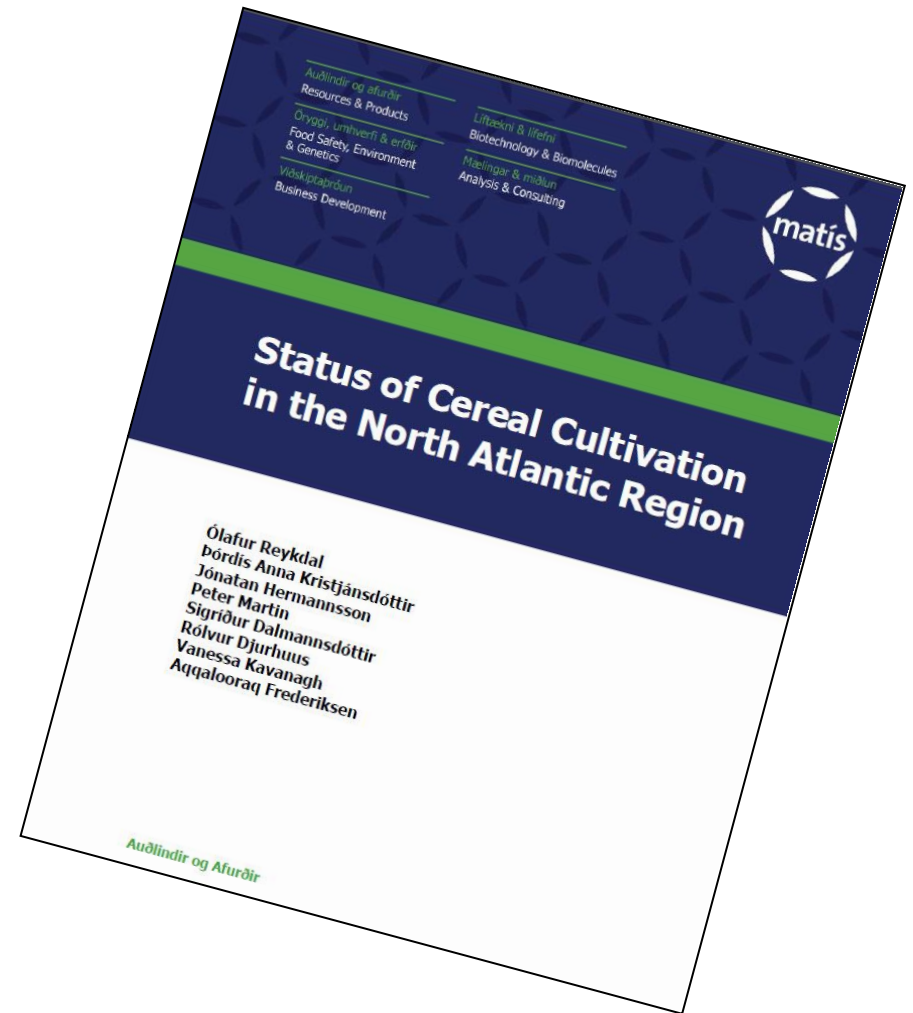
- Kartlegge situasjon for byggproduksjon i områdene
- teste nye sorter
- utvikle dyrkingsveiledning
- kvalitetsmålinger av kornet

Forprosjekt:

Kartlegging, bygg til mat og drikke

KARTLEGGING

Rapport om dagens og historisk produksjon og bruk av korn i Nord-Atlantiske regionen

FELTFORSØK 2014

Bygg forsøk

- 1 Alta, Norge
- 2 Vestvågøy, Norge
- 3 Korpa, Island
- 4 New Foundland
- 5 Shetland
- 6 Orkney
- 7 Faroe Island

Disse sorter be testet

På alle lokaliteter:

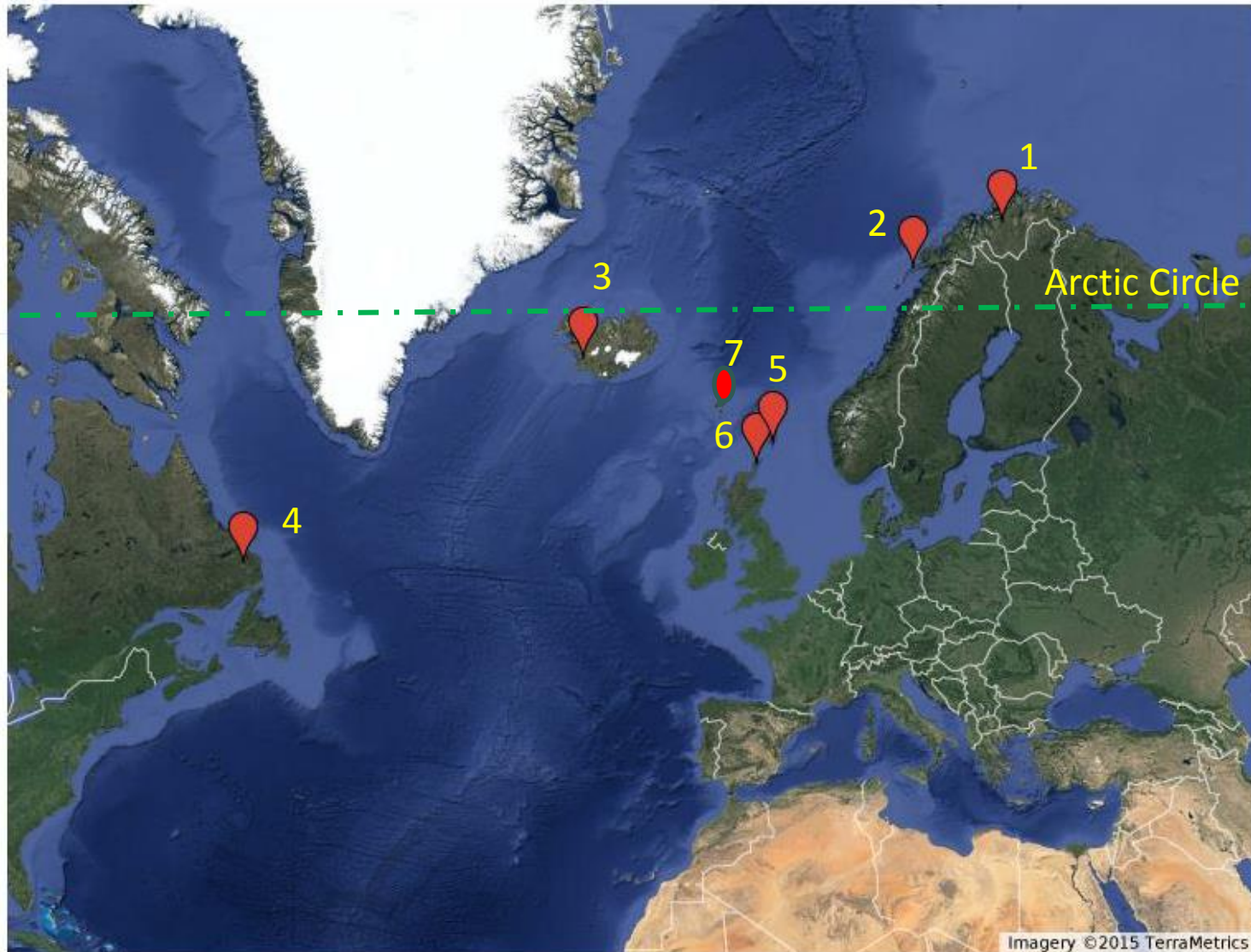
Tiril (NO)

Iskria (IS)

NL (NF)

Bere (OR)

Saana (maltsort)

FELTFORSØK

I Norge var feltforsøkene utført hos bønder i samarbeid med NLR

FELTFORSØK

- Vi målte:
- avling
  - tørrstoff
  - korn/halm forhold
  - høyde
  - legde
  - blomstring
  - tusenkornvekt
  - volumvekt

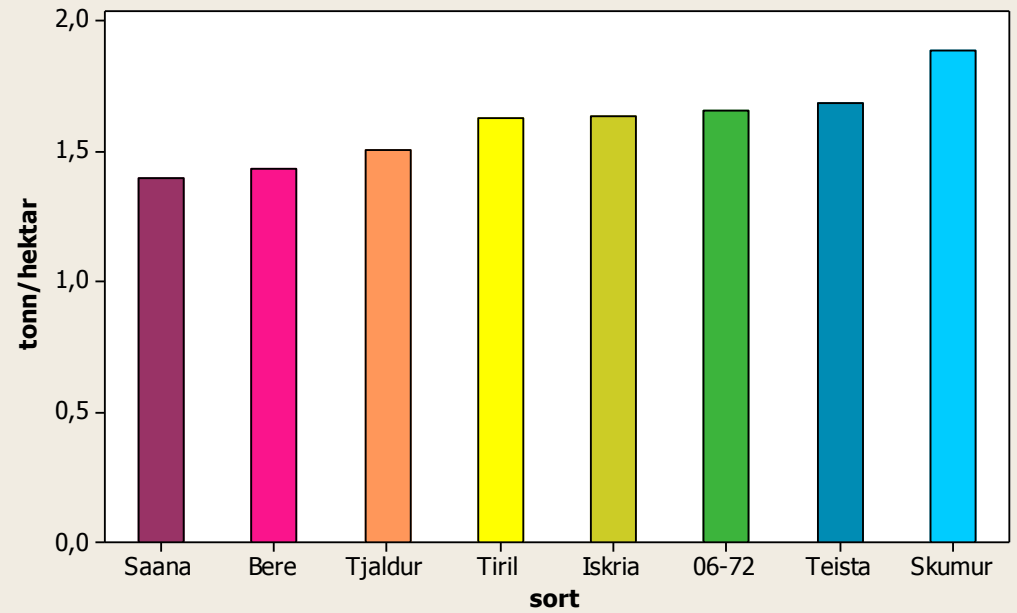
Gjennomsn.
fra alle land

	Korn avling, tonn TS/ha	TS, %	korn:Strå %	Høyde, cm	Legde 0-10	Heading, days after 1st June	tusenkorntvekt g
IsKría	3.06	72	49	64	1.3	28	37
Saana	3.00	68	53	70	1.9	34	39
NL	2.90	64	56	75	1.9	34	39
Tiril	2.73	73	52	70	1.1	29	32
Bere	2.55	67	53	93	6.9	29	31
s.e.d.	0.221	1.7	2.1	3.1	0.76	1.02	1.0

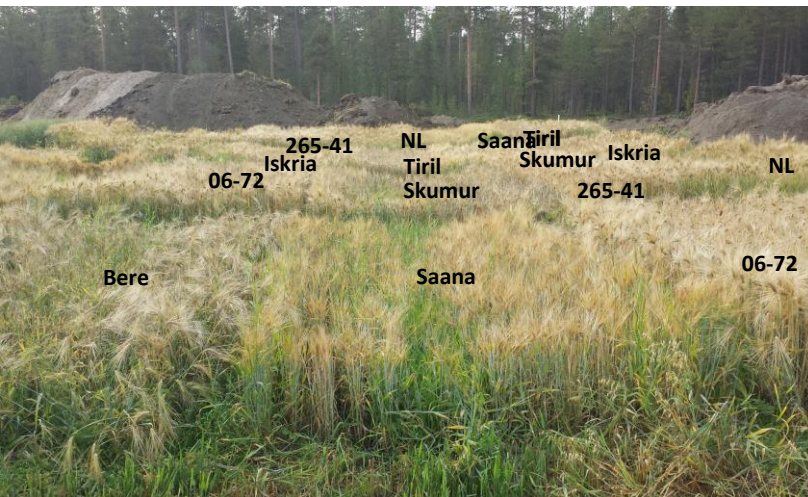
Vestvågøy

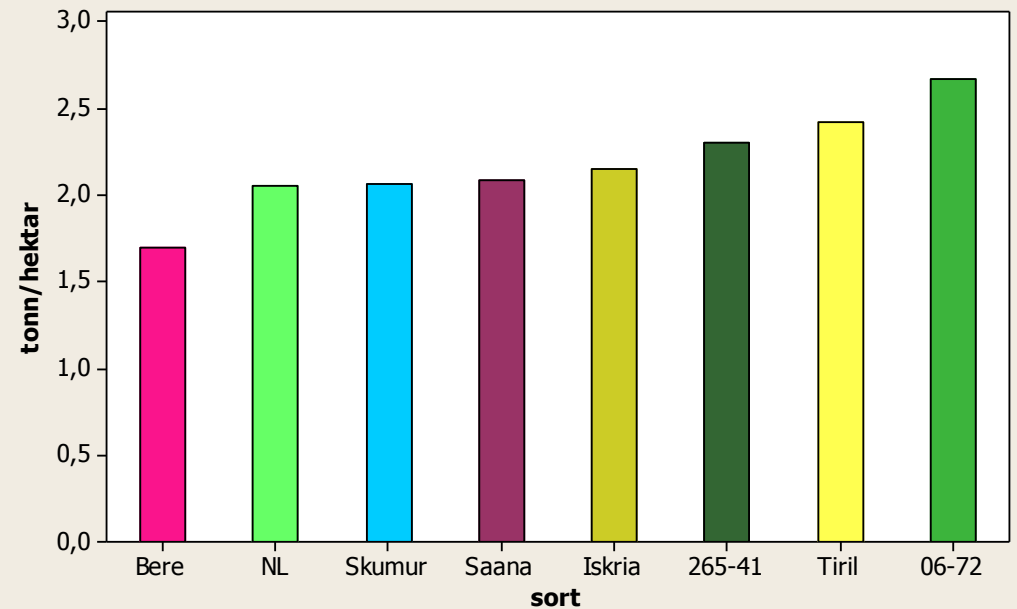
Vestvågøy avling (tonn/hektar)

Alta

Alta avling (tonn/hektar)

TØRKESTRESS I SKÚMUR

2015 Vestvågøy

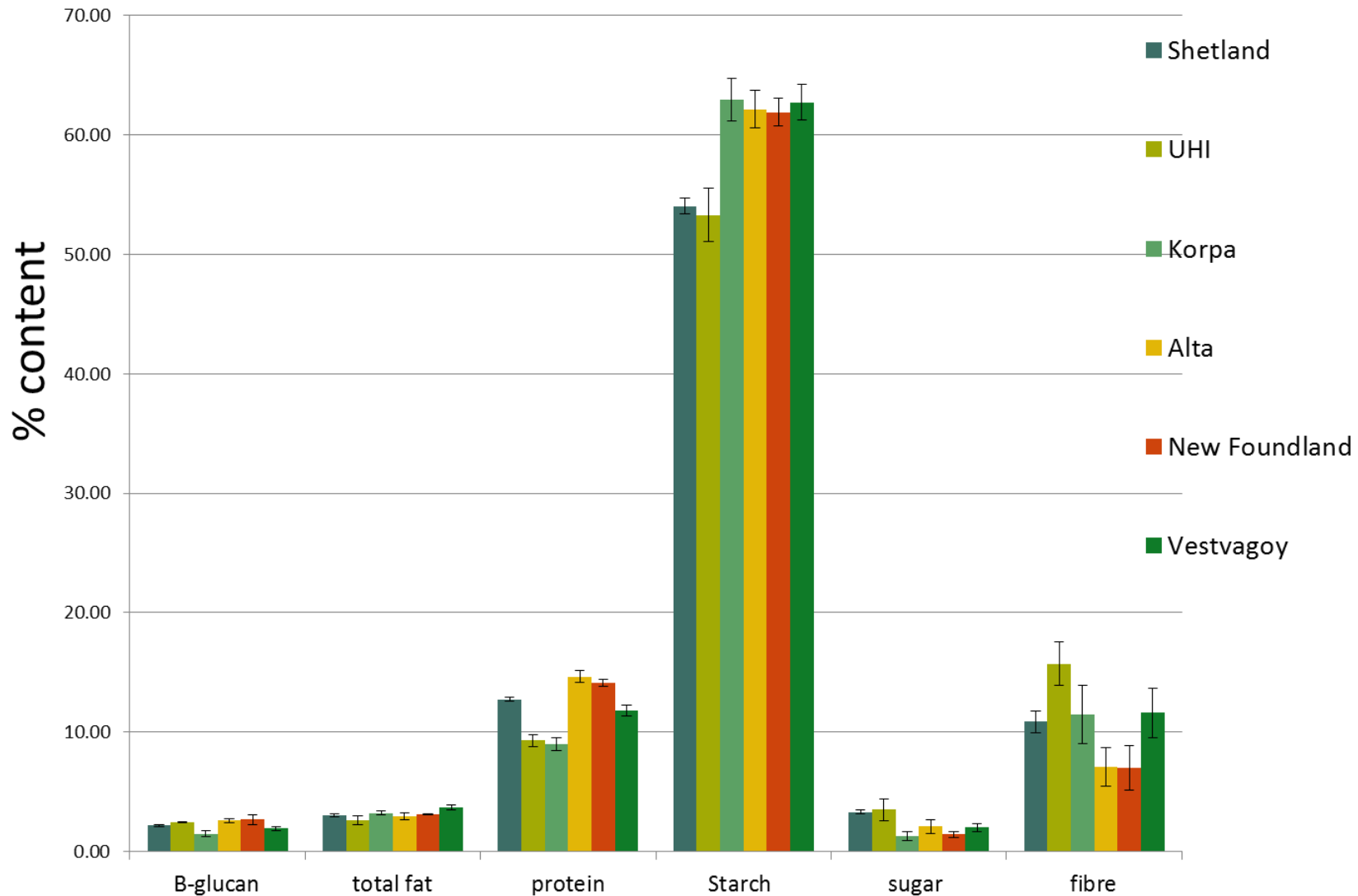
2. sept.

7. juli

KVALITETSTESTING AV KORNET – EFFEKT AV LOKALITET

HOVEDKONKLUSJON

- Tidlig såing – dra nytte av den korte vekstsesongen
- Tidlig høsting – før høstregn, vind og fugl
- Høyt nok innhold av stivelse (58%) for baking
- Sorter for Nord-Norge: Iskria, Tiril og nye islandske sorter

SLUTTRAPPORT OG VEILEDNING

Nordlig Korn – Nye muligheter

NORA Nordic Cereals Cooperation

norden Nordic Council of Ministers

Retningslinjer for dyrkere

I perioden 2015-2015, startet NORA (The Nordic Atlantic Cooperation) et kornstyringsprosjekt. Med mål om å videre til et kornstyring er det utviklet retningslinjer til bruk for bønder og industi.

Prosjektpartnerne kom fra seks land: Island, Norge, Føroyene, Grenland, Skottland og Canada. Prosjektet gjennomgår statusen for kornstyring i den nord atlantiske regionen. Den konsentrerte seg om frø, siden det er den konserten som egner seg best for dyrking i nord. Feltforsøk i alle partnerregionene ble gjennomført i 2014 og 2015. Fem byggarter (vris, Tritic, Sena, Bern og Nili) ble valgt til feltforsøkene. Avlingsmengde og vekstkarakteristikk ble målt. Karaktersnitt av kornet inkluderer visuell inspeksjon, vanninnhold, stivelse, protein, mikroorganismer og mykotasiner.

Retningslinjer

Lave sommertemperaturer og kort vekstsesong er de to største utfordringene med kornstyring i den nordatlantiske regionen. Mye nedbør i høstsesongen kan også være utfordrende.

- På grunn av den korte vekstsesongen, bør gårdbrukere så kornet tidligst mulig. Nyvaksig tidspunkt kommer an på teie og hvor jordfuktighet i noen regioner, som Føroyene og Orknøyene er det ikke teie, men jordene kan likevel være for våte for tradisjonell tidlig sådd.
- På Island har man god erfaring med plying til kornkorn. Høstplying kan være ideell i de områder det ikke er fare for stråling eller at jorden fukt, kort, eller er utplying anbefalt. Andre, nyere og erstatte metoder for jordbehandling som sparer energi og maskinbelastning er også i bruk på Island, men de medfører ett bruk av plantevernmidler mot ugress og bladskadedyr.
- Behovet for gjødsel varierer etter jordart, og de første og fremste nitrogenbehovet. På Island er den anbefalte dosen 45 kg N/hektar på fruktbar myr og opp til 120 kg N/hektar eller mer på sandjord, andre jordtyper trengs det ca. 60 kg N/ha. I an høst kornet er mer vanlig trengs det mer gjødsel det som er neper. Dermed kan for høy N gjødsel utvåkingen. På Island er minimum dose av 10 kg/ha og av Kalsium (K) 50 kg/ha. Lengre i nord trenger sannsynligvis høyere tilførsel av P og K.
- På Island er sekurabiddegg best mansadomsa mens torstiddegg passer best i kystlima. Det er mer sannsynlig at torstiddegg er egnet til dyrking på Orknøyene, Shetland og i Lofoten. Sekurabiddegg derimot i og New Foundland.
- Lagring av korn til for kan gi problemer. Den vanligste er å plassere kornet i luft kan lukkes tett – dvs. på fet eller i problemet er at denne metoden dersom det dannes et lite hull i kornet med proporsjon, da kornet med beholde eller i hauger på metoden er å tørke kornet. Av mens det er våt vil denne metode vil være lett håndterlig.
- Det er viktig i høstsesongen. Det er et unngå tap av korn på grunn kornet så vil være litt mindre.
- Støre med høyere bekymringfullt. I fullt denne mykotasiner er for å hindre tap og de Gårdbrukere bør fuktinnhold for å hindre prosessjerner

Mattis oiff

Landbruksdepartementet Islands

NIBIO

Matteforskningslaboratoriet

Northern Cereals – New Opportunities
A project supported by The Nordic Atlantic Cooperation (NORA)

NORA Nordic Cereals Cooperation

norden Nordic Council of Ministers

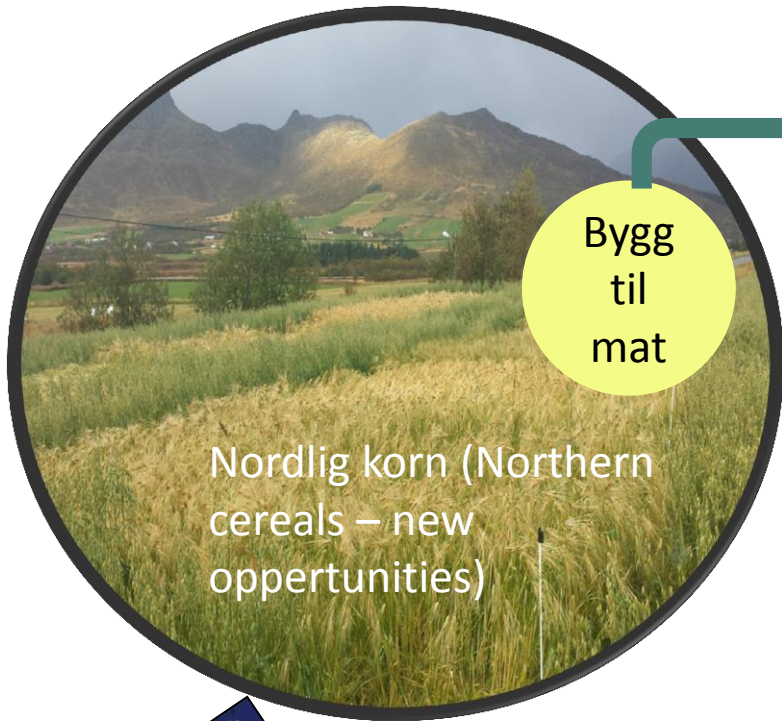
Northern Cereals – New Opportunities Final Report

Partners

Mattis oiff (Coordinator)
NIBIO, Norway
Agricultural University of Iceland
Forestry and Agricultural Centre, University of the Highlands and Islands, Scotland
Agricultural Centre, Faroe Islands
Greenland Agency, Newfoundland and Labrador, Canada
Greenland Agricultural Consulting Services

Bygg
til
mat

Nordlig korn (Northern
cereals – new
opportunities)

Northern Cereals

Northern cereals – New markets for a
changing environment

Northern cereals – New markets
for a changing environment

Partnere: Island, Færøyene, Orkenøyene, New Foundland, N-Norge

Mål: Utvikle mat og drikkeprodukter av nordlig korn

Varighet: 2015-2018

Arbeidspakke 5: Matprodukter av nordlig bygg

Bedrifter som er med:

Eldhusbakeriet

Tromsø bakeri

Dyrøy mat

(mulige interessenter: oppimot 100 bakerier +
serveringssteder i Nord-Norge)

2 produktutviklingskurs Nofima, Ås

Mars 2016 – 6 bedrifter fra nord:

Program:

Dag 1: Innovasjon – *Tenk utenfor boksen!*

Dag 2: Råvaren bygg – *Bygg er ikke bare bygg*

Dag 3: Bakedag

Oppfølging av produktutviklingen i bedriftene

Kurs 2 Mars 2017

Rapport: møller, bygg til mat: produkter og krav

Northern cereals – New markets
for a changing environment

Arbeidspakke 6: Drikke av nordlig bygg

Bedrifter som er med:
Hemnes mikrobryggeri
Mack ølbryggeri
Bannak leir, Lakselv

(mulige interessenter: oppimot 20 bryggerier i Nord-Norge)

Rapport: malterier i nord

Studiereise Orkney

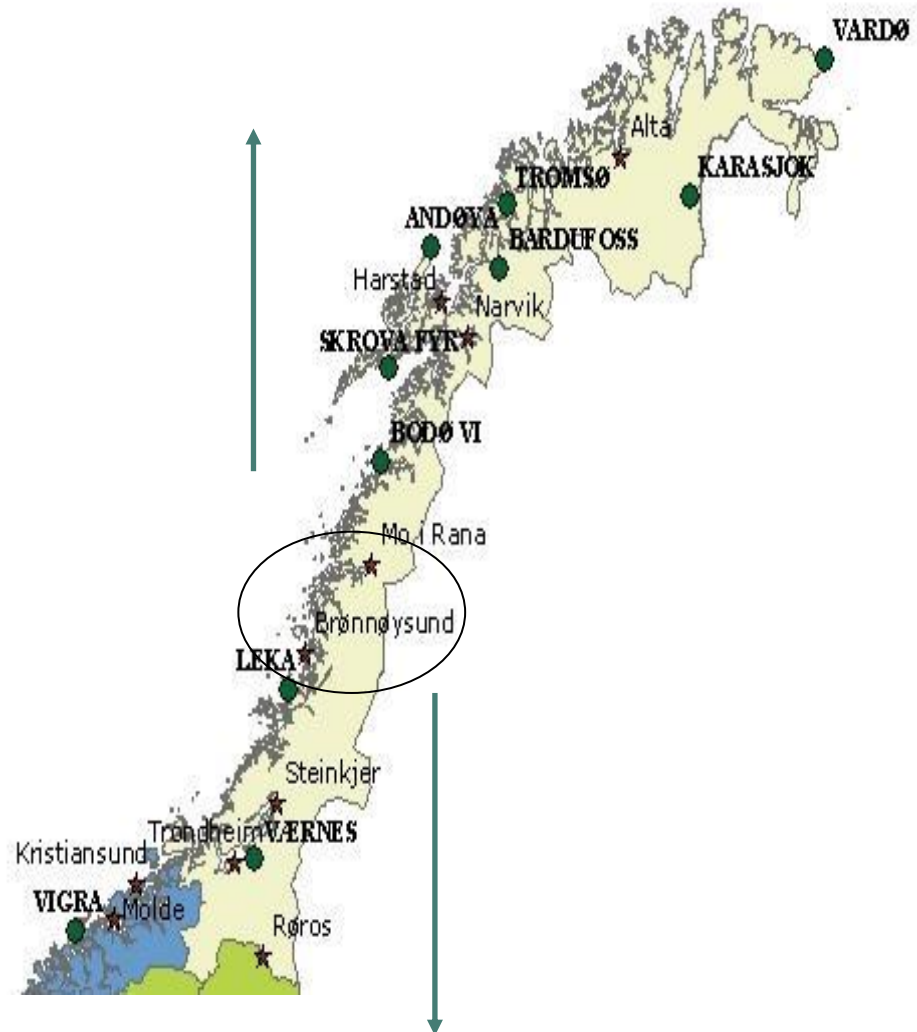
Hospitering Highland park

Produktutvikling av nord-norsk malt og øl.

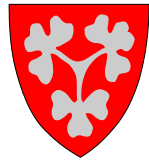
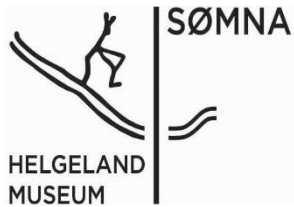

Anne Røde, Helgelands museum
avdeling Sømna

SAMARBEIDSPARTNERE I FORPROSJEKT

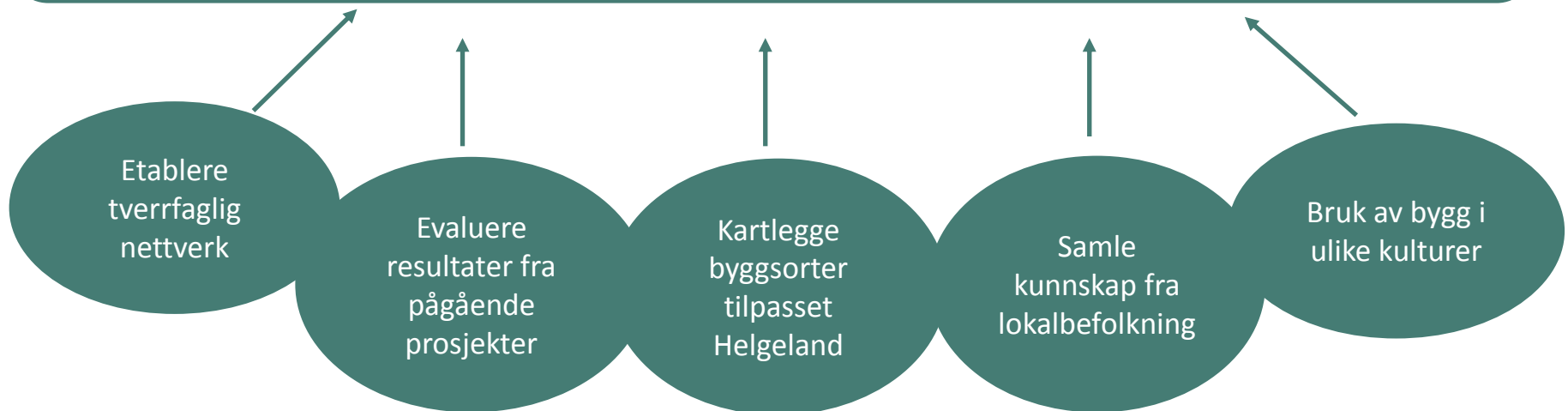

REGIONALE
FORSKNINGSFOND
NORD-NORGE

DYRKING AV BYGG PÅ HELGELAND – INNOVATIVE MULIGHETER FOR LOKAL NÆRING **2015-2016**

Forprosjekt finansiert via Regionale forskningsfondsmidler i Nord Norge

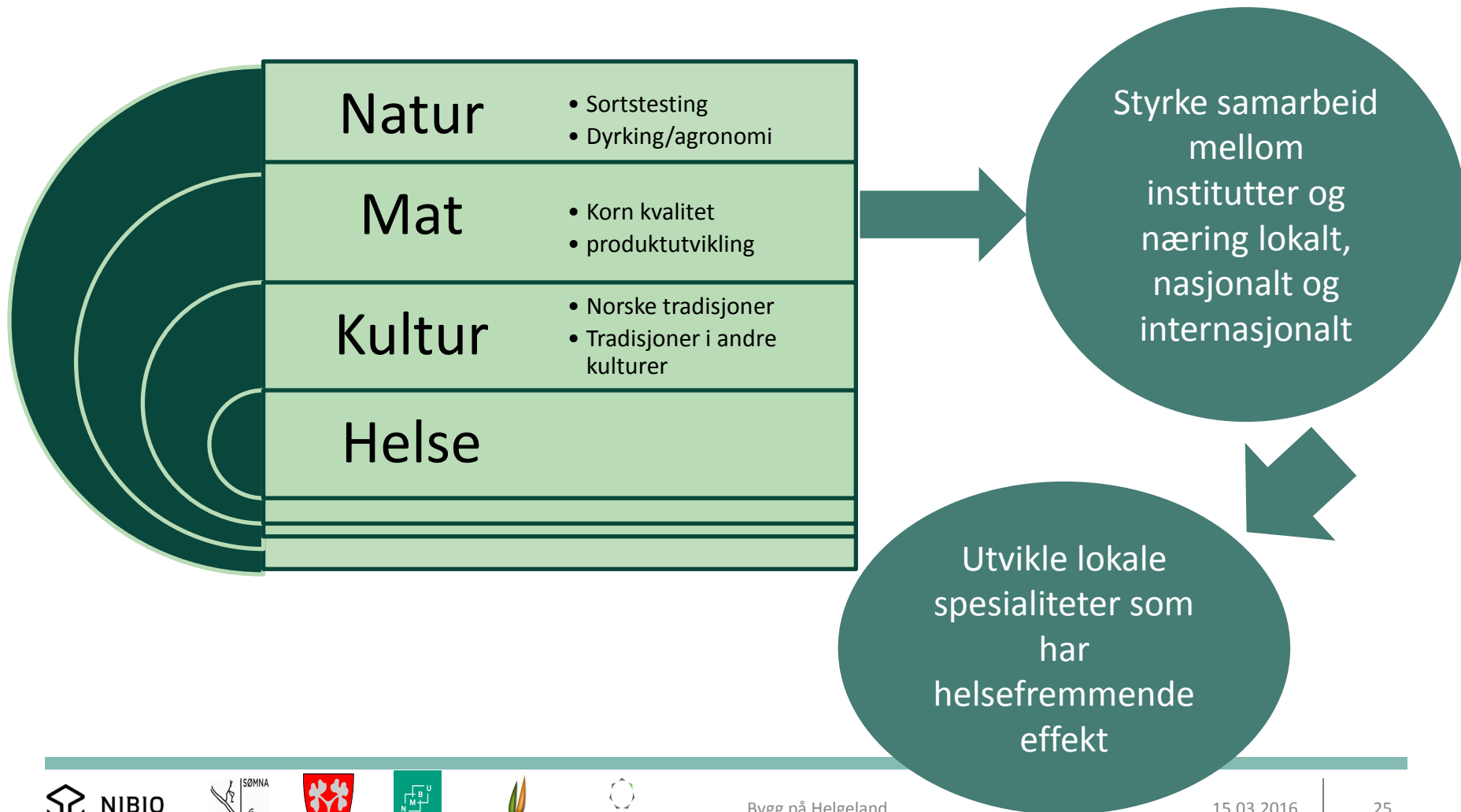
Prosjekt mål: Styrke nordnorsk næringslivs kompetanse om dyrking av bygg på Helgeland

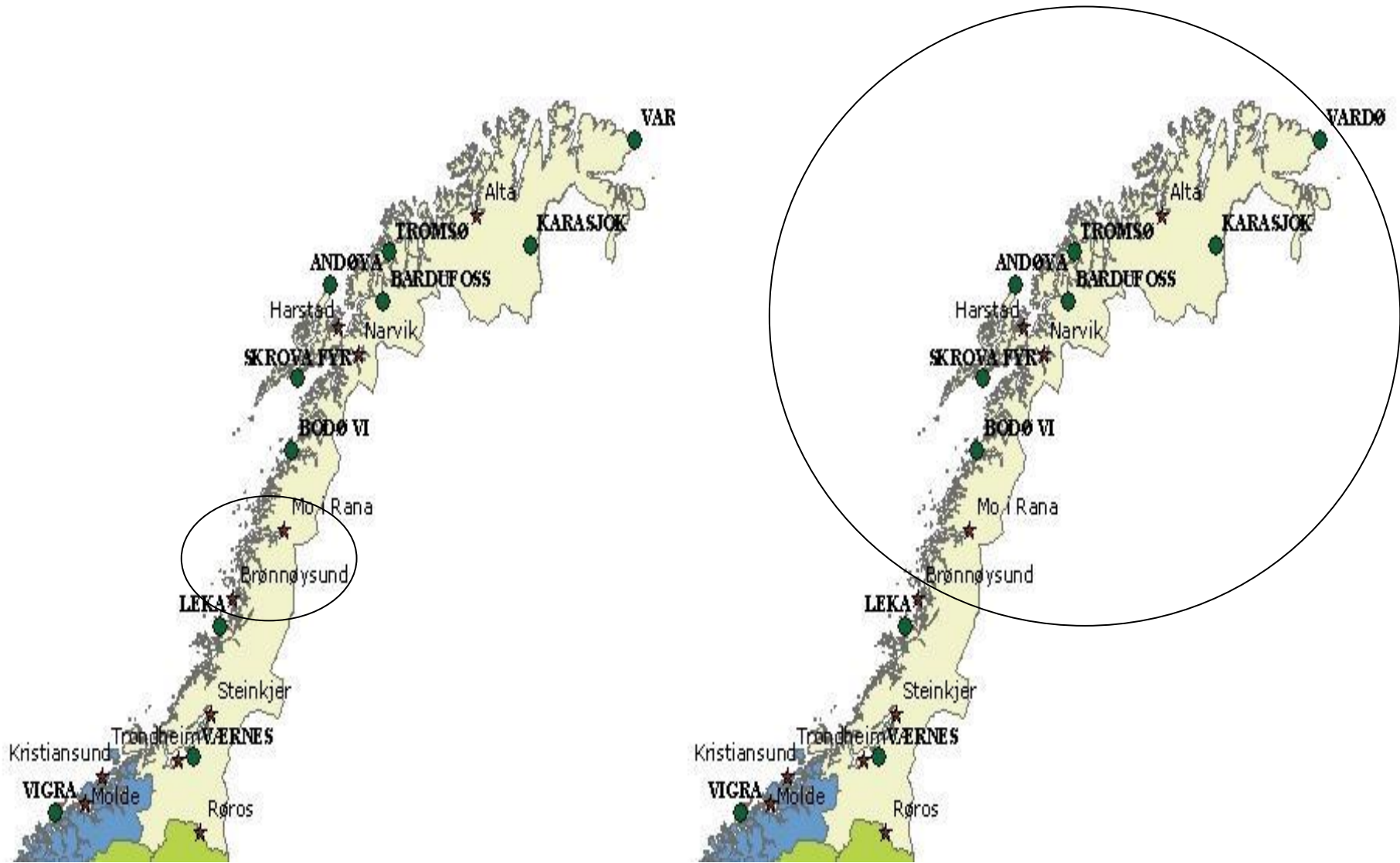
Grunnlag til å utarbeide en søknad til hovedprosjekt

MÅL – UTVIKLE HOVEDPROSJEKT

Ny mål – forskningsprosjekt om bygg i Nord Norge

PROSJEKTENE ER STØTTET AV:

- NORA-Nordisk Atlanterhavssamarbeidet
- Fylkesmannen i Nordland
- Fylkeskommunen i Troms
- Fylkesmannen i Finnmark/Fylkeskommunen i Finnmark
- Landbruksdirektoratet
- NPA-Northern Periphery and Arctic Programme
- Regional forskningsfond Nord Norge
- Samarbeidspartnere i prosjektene

NORA
Nordisk Atlanterhavssamarbeid

Northern Periphery and Arctic Programme
2014–2020

EUROPEAN UNION
Investing in your future
European Regional Development Fund

**REGIONALE
FORSKNINGSFOND
NORD-NORGE**

TROMS fylkeskommune
ROMSSA fylkkasuohkan

FINNMARK FYLKESKommUNE
FINNMÁRKKU FYLKKAGIELDA

Sømna kommune

**Norsk
Landbruksråd**